

**SUGGESTED ANSWERS FOR: SEPEDI LELEME LA PELE
MAEMO A A PHAGAMEGO
(Lephephe la Pele)**

**KAROLO YA A
TEKATLHAOLOGANYO**

POTŠIŠO 1

- 1.1 Ee. (1)
Ka morago ga polelo ya Sele go Mohlopi, Sele o ile a timelela;
Le gona polelong o ile a re gape Mohlopi o swanetše go tseba gore yena Sele ga
a sa phela. (2)
- 1.2 Ge re ekwa bona ka moo bobedi bja bona ba e sa ratanago ka gona ge ba
kopana gape. (2)
- 1.3 (2)
- 1.3.1 Ke kgopelo ya gore Mohlopi a leke gore batho ba se tsebe mo a lego gona a
iphihlele setšhaba. (2)
- 1.3.2 Ee. (2)
- 1.3.3 Mohlopi o iphihletše mokgalabje Elekana, ge a be a bolela ka Sele yo a mo
tsebago, le ka ga yena Mohlopi, efela a se mmotše ge e le yena a bolelago ka
yena. (2)
- 1.4 (2)
- 1.4.1 O ile a ipha madila
- 1.4.2 Marama ale a maphuphurese a ile a thoma go phohlela.
- 1.4.3 O ile a felelwa ke lethabo. 3x2 = (6)
- 1.5 Sehlobana seo se lego lerameng la Mohlopi, seo e lego leswao la tswalo, ke sona
se ilego sa thuša Sele go mo lemoga.
- 1.6 'Sele o ile a ipeletša matsogong a Mohlopi, e ke ke motho yo a hlakanago hlogo.' (1)
- 1.7 Ke lerato, le go hlologela Sele yo a ilego a kgaogana le yena lebaka le letelele. (2)
- 1.8 (2)
- 1.8.1 Lerato la gago ga le tšewatšewe ke phefo/, ke le le tiilego, / ga le tekateke/ke la
nnete.
- 1.8.2 Ga a sa phela / O hlokošetše.
- 1.8.3 O se botše/tsebiše batho mo o lego gona.
- 1.8.4 Sele a ema a letetše seo se kago diragala. 4x1 = (4)
- 1.9 Putswa ka mehla e ipolelela fela. Bjalo ka mokgalabje Elekana, o utolletše
Mohlopi ditaba tše e lego kgale a di nyaka, ntle le go lemoga ge a bolelela
nonyana maratetšong. (2)

1.10 Ee.

Ba ile ba kgaogana sebaka, ba be ba bonana ditorong, efela ge ba tliilo kopana lerato la bona la pele la boa ka moka.

(Karabo ye e thulanago le ye e tla amogelwa ge fela e kwagala, e bile e fahletšwe ka mokgwa wa maleba.)

(2)
[30]

KAROLO YA B KAKARETŠO

POTŠIŠO 2

A. Dikgopolo tše tsheletšego:

- ◆ Banyakišiši ba tla tla kgafetšakgefetša go tlo ba botšiša ka se le sela.
- ◆ Ba bomotho yo a bolailwego, ba tshepišwa go swara babolai le ge go sa tsebje gore neng.
- ◆ Ge go theeditšwe dipolelo tša banyakišiši ba, ba sa laetša pelaelo mabapi le go ka swara mmolai.
- ◆ Le ge go le bjalo, banyakišiši ba laetša go se nyatše bokgoni bja bona dinyakišišong tša molato wa mohuta wo.
- ◆ Sersanta o ntšha peipi e le taetšo ya go bontšha go kgotsofala/go se kgotsofale ka ga seo a tshepišago ba bomotho yo a bolailwego.
- ◆ Kgato ya mathomo e tla ba seo ba se tshepišwago gore ba tla se dira. 6x1 = (6)

B. POLELO:

- ◆ Polelo ya maleba ya motho wa boraro (3)
- ◆ O lekile. (2)
- ◆ Ga o kwagale. (1)

C. Botelele.

(1)
[10]

KAROLO YA C THUTAPOLELO

POTŠIŠO 3

3.1

3.1.1

- (a) Dulelang ka thoko yeo. (2)
- (b) Ba ntemošitše gore ge ke duletše pele ka lepatlelong, ke tla iphepa ka kgwele ya maoto ka kgotsofala. (2)

- 3.1.2 (a) Dulelang ka thoko yeo le tla kgonago go bona kgwele ya maoto gabotse. (1)
- (b) Ba ntemošitše gore ge ke duletše pele ka mo lepatlelong, ke tla iphepa ka papadi ka kgotsofala. (1)

- 3.1.3 (a) Dulelang ka thoko yela. (2)
- (b) Ke duletše pele ka mola lepatlelong. (2)

- 3.1.4 (a) Ba itemošitše ka madulo a makaone ka lepatlelong. (1)
 (b) Ba tla fepana ka kgwele ya maoto. (1)
- 3.2
- 3.2.1 (a) bao ba ipshinago ka bofsa bja bona. 2x1 = (2)
 (b) wo o beakantšheditšwego bafsa.
- 3.2.2 (a) Ke lefoko leo le tšweletšago dikgopolo tša go feta ye tee, e lego tše pedi. (1)
 (b) Tše e bile dipshešamare. (1)
 Ke be ke feletšwe ke maatla. (1)
- 3.2.3 (a) Ba be ba bina.
 (b) Seo ke bego ke se bona la mathomo.
 (c) E bile taba ya go makatša / tlaba 3x1 = (3)
 [20]

POTŠIŠO 4

- 4.1 Mmušo wa rena o otlotše taba ya wona thwii mabapi le go nyakela balwetši ba HIV/AIDS dihlare tša maleba. Ge go sa tšewe magato mabapi le twatši ye, setšhaba se tla feledi! ka mabitieng, naga ya šala e itše ngoo!, go se motho. Ge go le ka tsela ye, gona aowa, re leboga ba ba tlilego le kgopolo ye. Ee! Ke nnete setšhaba se thabetše kgato ye. 5x1 = (5)
- 4.2
- 4.2.1 Lesiba ke ntwadumela re seka melato ya gagwe letšatši le lengwe le le lengwe.
 4.2.2 O se ipiletše madimabe a le kgole le wena, o tla itshola bjalo ka sejagobe.
 4.2.3 Ke kwele ka pudi-ya-tsela gore tše dingwe tša dithuto tša Marematlou, di tla ngwalwa ke diprofense ka moka.
 4.2.4 Kgato ye ya tlhahlobo ke mathomomayo a tekatekanyo ya thuto mo Afrika Borwa. 5x1 = (5)
 [10]

POTŠIŠO 5

- 5.1
- 5.1.1 (a) Go loma hlogo ya sekolo tsebe.
 (b) Ge letša mogwane.
 (c) Go kgotla semana. 3x1 = (3)
- 5.1.2 Bopa mafoko ka dika tše, ao a tla tšweletšago ditlhalošo tše di latelago tša tšona:
 (a) Go mo sebotša.
 (b) Go betha/Go itia.
 (c) Go thoma motho a ikhomoletše. 3x1 = (3)

5.2

5.2.1 (a) Pebofatšo/Phefelo

(b) Pheteletšo

2x1 = (2)

5.2.2 (a) Yo a sego a bitšwa/Yo a sa bitšwago.

(b) Ra se bone mala le mogodu/Ga ra bona mala le mogodu.

2x1 = (2)

[10]

[40]

POTŠIŠO 6 GO RULAGANYA POLELO

6.1 Lenkwe: Mosadi, o ka re go kokota motho.

Mokgadi: Na e ka ba ke mang mo gare ga bošego?

Lenkwe: O ka tseba! A re theeletše gape.

Kelelelagobedi: Kokoo! Tshwarelo hle, ge ke le hloba boroko.

(5)

6.2

6.2.1 O kgopela Modimo wa gagwe gore a mo lebalele

O kgopela tatagwe gore a mo lebalele.

6.2.2 O kgopela ka tlhompho ya segagabo go swarelwa.

6.2.3 O gapeletša tshwarelo, mo a dumelago gore o sentše.

6.2.4 O kgopela motswadi wa gagwe gore a lokologe go yena, a se mo tšhabe goba gona go mo tshepa.

6.2.5 O kgopela e bile a gapeletša gore a se mo tšhabe.

5x1 = (5)

6.3

6.3.1 O re begela taba

6.3.2 Ke Mokgadi, e se go motho yo mongwe, yo a ratago go rongwa.

6.3.3 Ke sona seo Mokgadi a se ratago.

6.3.4 O a kgotsa, gore lehono e ka ba yena Mokgadi a ratwago go rongwa, / ga a kgolwe.

6.3.5 O botšiša gore a naa Mokgadi a ka kwana le taba ye.

5x1 = (5)

6.4 Nakedi o ile a tlogela tsela ya Bohlabela a leba Leboa la kgomo le motho. O tsene torotswaneng yeo leswiswi le bofaganego. Moo o be a letilwe ka mahlo a mahubedu, ba šetše ba boditšwe gore ba itokiše.

(5)

[20]

PALOMOKA YA MEPUTSO: [100]

END